

Arvid Aage Skaar og Roy K. Kristensen

Lærebok i BEDRIFTS- SKATTE- RETT

LÆREBOK I BEDRIFTSSKATTERETT

ARVID AAGE SKAAR OG ROY K. KRISTENSEN

LÆREBOK I BEDRIFTSSKATTERETT

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2021

1. utgave 2016

2. utgave 2019

3. utgave, 1. opplag 2021

ISBN 978-82-05-55276-0

Omslagsdesign: Merete Berg Toreg

Layout: Bøk Oslo AS

Sats: HAVE A BOOK

Brødtekst: Minion Pro 10/14,5

Papir: Amber graphic 90 g

Trykk: Opolgraf, Polen 2021

Alle henvendelser om boken kan rettes til

Gyldendal Akademisk

Postboks 6730 St. Olavs plass

0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk

juridisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte trykkerier.

Se www.gyldendal.no/miljo

Forord

Bokens formål er å gi en grundig innføring i norsk bedriftsskatterett. Målgruppen er særlig studenter ved økonomisk-administrative studier. Også studenter ved de juridiske fakultetene som tar et valgemne innenfor skatterett, vil ha god nytte av boken.

Bedriftsskatteretten behandles relativt bredt, med en viss fordypning i noen spesielle emner, og kan også være nyttig for andre enn studenter, som ønsker å skaffe seg oversikt over et komplisert område, enten for eget bruk eller som en innledning til studier i skatterett.

Den sentrale loven i boken er *Lov om skatt av formue og inntekt av 26 mars 1999 nr 14* (skatteloven), som ble satt i kraft den 1 januar 2000. Loven forkortes *sktl*. I tillegg til skatteloven benyttes i stor utstrekning de to «samleforskriftene» til skatteloven, det vil si *forskrift 19 november 1999 nr 1158* (Finansdepartementet, forkortet *fsfin*) og *forskrift 22 november 1999 nr 1160* (Skattedirektoratet, forkortet *fssd*). Også en rekke andre lover samt skatteavtaler er behandlet i boken.

Nærværende bok er en forholdsvis omfattende bearbeiding og videreutvikling av en tidligere lærebok i skatterett (*Bedriftsskatterett*, Gyldendal forlag, 12 utgave 2012) utgitt av Arvid Aage Skaar og Tor S Kildal. Den nye boken er oppdatert og vesentlig utvidet med hensyn til rettsstoff og talleksempler, og er ført i pennen av Arvid Aage Skaar og Roy K Kristensen. Vi takker Tor S Kildal for mangeårig og førsteklasses innsats som medforfatter av de tidligere utgavene av boken *Bedriftsskatterett*.

Satser, beløpsgrenser mv er basert på reglene for 2017 så langt disse foreligger. Redaksjonen ble avsluttet 18 mai 2017.

Vi er takknemlige for enhver tilbakemelding, som kan skje til Gyldendal Juridisk, postboks 6730 St Olavs plass, 0130 Oslo, e-post: juridisk@gyldendal.no, eller til forfatterne Arvid Aage Skaar, e-post: a.a.skaar@jus.uio.no eller Roy K Kristensen, e-post: roy.k.kristensen@bi.no.

Oslo, 18 mai 2017

Arvid Aage Skaar Roy K Kristensen

Forord til 2. utgave

Bokens 2. utgave er oppdatert med hensyn til skattesatser mv og viktige lovendringer mai/juni 2019.

Kapittel 19 i boken ble skrevet på grunnlag av Prop. 98 L (2018/20199) om gjennomskjæring i skatte- og avgiftsretten. Behandlingen av dette lovforslaget ble av Stortingets finanskomité utsatt til senhøsten 2019.

Satser, beløpsgrenser mv er basert på reglene for 2019 så langt disse foreligger. Redaksjonen ble avsluttet 3 juni 2019.

Vi er takknemlige for enhver tilbakemelding, som kan skje til Gyldendal Juridisk, postboks 6730 St Olavs plass, 0130 Oslo, e-post: juridisk@gyldendal.no, eller til forfatterne Arvid Aage Skaar, e-post: a.a.skaar@jus.uio.no eller Roy K Kristensen, e-post: roy.k.kristensen@bi.no.

Oslo, 3 juni 2019

Arvid Aage Skaar Roy K Kristensen

Forord til 3. utgave

Den 3. utgaven av boken er oppdatert med hensyn til satser og lovendringer per mai/juni 2021. Forslagene i revidert nasjonalbudsjett 2020–2021 var ikke behandlet i Stortinget da vårt arbeid med revisjonen av boken ble avsluttet. Vi har basert oss på forslagene i proposisjonen.

Som for tidligere år setter vi pris på alle tilbakemeldinger, enten til Gyldendal Juridisk, postboks 6730 St Olavs plass, 0130 Oslo, e-post: juridisk@gyldendal.no eller til forfatterne Arvid Aage Skaar (a.a.skaar@jus.uio.no) eller Roy K Kristensen (roy.k.kristensen@bi.no).

Oslo, 18 mai 2021

Arvid Aage Skaar Roy K Kristensen

Innhold

KAPITTEL 1	OVERSIKT OVER SKATTESYSTEMET	27
1.1	Skatter og priser	27
1.2	Alminnelig inntekt og personinntekt	28
1.2.1	Innledning	28
1.2.2	Alminnelig inntekt	28
1.2.3	Personinntekt	30
1.3	Personlig skattepliktige: nettoskatt og bruttoskatt	31
1.3.1	Innledning	31
1.3.2	Nærmere om nettobeskatning av alminnelig inntekt	31
1.3.3	Nærmere om bruttoskatt på personinntekt	32
	a) Trygdeavgiften	32
	b) Trinnskatt til staten	33
	c) Regneeksempel – skatt på alminnelig inntekt og personinntekt	34
1.4	Upersonlig skattepliktige (aksjeselskaper mv)	34
1.5	Formuesskatt	35
1.5.1	Skattesubjektene for formuesskatt	35
1.5.2	Skattesatser for formuesskatt	36
1.6	Innkrevingen av skatter	36
KAPITTEL 2	SKATTEFORVALTNINGEN OG SKATTEFORVALTNINGSRETTEN	37
2.1	Innledning	37
2.2	Skatteforvaltningens organisering	39
2.3	Skattemelding, skattefastsetting, endring og klagebehandling	40
2.3.1	Skattemeldinger	40
2.3.2	Levering av meldinger ved fullmektig	41
2.3.3	Skattefastsetting og egen retting	41
2.3.4	Endring av skattefastsetting	43
2.3.5	Fristene for adgangen til å ta opp en sak til endring	43
2.3.6	Klage over skattefastsetting	44
	a) Innledning	44
	b) Hva kan påklages?	44
	c) Hvem kan klage?	45
	d) Klageinstans	45
	e) Klagefrist	46
	f) Saksforberedelse i klagesak – innsyn i kommentarer til klagen og utkast til vedtak	46
	g) Klageinstansens kompetanse mv	46

2.4	Skjønn	47
2.5	Saksbehandlingsregler	49
2.5.1	Taushetsplikt	49
2.5.2	Habilitet	49
2.5.3	Alminnelige saksbehandlingsregler	49
	a) Innledning	49
	b) Veiledningsplikt	49
	c) Utredningsplikt	50
	d) Saksbehandlingstid	50
	e) Bruk av fullmektig	50
	f) Partsinnsyn i saksdokumenter	50
	g) Forhåndsvarsling	51
	h) Melding om og begrunnelse av enkeltvedtak	51
	i) Rett til dekning av sakskostnader	51
2.6	Bindende forhåndsuttalelser	52
2.7	Kontrollopplysninger fra den skattepliktige og tredjeparter	52
2.7.1	Kontrollopplysninger fra den skattepliktige	52
2.7.2	Kontrollopplysninger fra tredjeparter	53
2.8	Administrative sanksjoner og straff	53
2.8.1	Innledning	53
2.8.2	Tilleggsskatt	54
2.8.3	Bevissikring i saker om tilleggsskatt	55
2.8.4	Overtredelsesgebyr	56
2.8.5	Særlige saksbehandlingsregler for tilleggsskatt og overtredelsesgebyr	57
2.8.6	Tvangsmulkt	57
2.8.7	Straff etter straffeloven	58
2.8.8	Forholdet til Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK)	61
	a) Forbudet mot dobbelt straffeforfølgning	61
	b) Forbudet mot selvinkriminering	61
KAPITTEL 3 RETTSKILDER I SKATTERETTEN		62
3.1	Innledning	62
3.2	Grensetilfeller og reglenes sikre innhold	62
3.3	Lovtekster, lovsamlinger mv	63
3.4	Rettskilder og informasjonskilder	64
3.5	Formelt bindende og formelt veiledende rettskilder	64
3.5.1	Formelt bindende rettskilder	64
	a) Grunnloven § 75 bokstav a	64
	b) Stortingets årlige skatte- og avgiftsvedtak	65
	c) Skattelovene	65
	d) Forskrifter, retningslinjer mv	65
	e) Regnskapslovgivningen – god regnskapsskikk	66
	f) Bokføringslovgivningen – god bokføringsskikk	66
	g) Skatteavtaler med andre land	66
3.5.2	Formelt veiledende rettskilder	66
3.6	Rangorden mellom rettskildene	68
3.6.1	De formelt bindende rettskilder: <i>Lex superior</i> -prinsippet	68
3.6.2	<i>Lex posterior</i> - og <i>lex specialis</i> -prinsippene	68
3.6.3	Vektlegging av formelt veiledende rettskilder	68
3.7	Formelt bindende rettskilder – et eksempel	69

KAPITTEL 4	INNTEKT VUNNET VED ARBEID, KAPITAL ELLER VIRKSOMHET	71
4.1	Innledning	71
4.2	Arbeidsinntekter	72
4.2.1	Generelt	72
4.2.2	Vederlag i penger	73
	a) Skattefrie lønnsutbetalinger	73
	b) Beskatning av tips	73
4.2.3	Naturalytelser	73
	a) Skattepliktige og skattefrie naturalytelser	73
	b) Fordel ved bruk av arbeidsgivers bil	74
	c) Elektronisk kommunikasjon	75
	d) Personalrabatter	75
	e) Rabatter, bonuser og andre fordeler fra tredjeparter	76
4.2.4	Utgiftsgodtgjørelser	77
4.2.5	Skattepliktiges arbeid for seg selv	78
4.2.6	Aksjer og opsjoner i arbeidsforhold	78
	a) Aksjekjøp til underkurs	78
	b) Aksjeopsjoner i arbeidsforhold	79
	c) Aksjeopsjoner i små oppstartsselskaper	80
	d) «Syntetiske» aksjer	81
4.3	Kapitalinntekter	81
4.4	Virksomhetsinntekt (næringsinntekt)	82
4.4.1	Utgangspunkt	82
4.4.2	Grensen mellom fordeler vunnet ved virksomhet og fordel vunnet ved arbeid	82
	a) Innledning	82
	b) Bye-dommen	83
	c) Fabcon-dommen	83
	d) Skoog Hedrén-dommen	84
	e) Sammenfatning av dommene	84
4.4.3	Virksomhet eller passiv kapitalplassering?	85
4.4.4	Virksomhet, hobby eller aktivitet med ideelt formål?	87
	a) Utgangspunkt	87
	b) Hobby (Brækstad-dommen)	87
	c) Hobby (Vister-dommen)	87
	d) Ideelt formål (Bodø/Glimt-dommen)	88
4.5	Skattefrie inntekter	89
4.5.1	Arv, gave og prisutdelinger	89
	a) Hovedregelen	89
	b) Forfatterdommene	89
	aa) Hagerup-dommen	89
	bb) Vesaas-dommen	90
	cc) Havrevold-dommen	90
	dd) Sammenfatning	91
4.5.2	Kapitalforsikring og livrenter	91
4.5.3	Rente på overskytende skatt	91
4.5.4	Trygdeytelser mv	91
4.5.5	Tilfeldige inntekter	91
4.5.6	Unntak fra skatteplikten	92
	a) Utgangspunkt	92
	b) Innbo og løsøre	92

c)	Utenlandsk valuta	93
d)	Muntlige fordringer og visse gjeldsbrev	93
e)	Gårdsbruk og skogbruk	94
f)	Egen bolig	94
aa)	Hovedregelen	94
bb)	Botidskravet	94
cc)	Brukshindring	94
dd)	Identifikasjon av ektefeller	96
ee)	Utleid bolig	97
f)	Fritidseiendom	97
g)	Tomt	97
aa)	Innledning	97
bb)	Egen bolig med stor tomt	98
cc)	Fullt utbygd tomt	98
dd)	Rettslige begrensninger	99
ee)	Kjøperens hensikt ved kjøpet	100
ff)	Prisfastsettelsens betydning	101
gg)	Sammenfatning av praksis ved tomtebeskatningen	101

KAPITTEL 5 INNTEKT VUNNET VED REALISASJON OG UTTAK

	(GEVINSTBESKATNING)	103
5.1	Hovedregelen	103
5.2	Realisasjonsbegrepet	103
5.3	Nærmere om gevinst og tap i virksomhet	104
5.3.1	Avskrivbare driftsmidler (saldodriftsmidler)	104
5.3.2	Ikke-avskrivbare driftsmidler	104
5.3.3	Særlig om tap på fordring	105
a)	Fradrag for endelig konstatert tap på fordring i virksomhet	105
b)	Tap på fordring i konsernforhold	107
5.3.4	Forretningsverdi (goodwill)	108
5.3.5	Verdipapirer	109
5.4	Ufrivillig realisasjon – betinget skattefritak	109
5.5	Gevinst- og tapsberegning	110
5.5.1	Hovedregelen	110
5.5.2	Utgangsverdien	110
5.5.3	Inngangsverdien	111
5.5.4	Eksempel	112
5.6	Uttak	113
5.6.1	Uttak fra inntektsskapende aktivitet (gave eller bruksendring som ikke er realisasjon)	113
5.6.2	Endret bruk i virksomheten er ikke uttak	113
5.6.3	Uttak fra enkeltpersonforetak	114
5.6.4	Uttak til arveberettigede	115
5.6.5	Utgangsverdien ved uttak	116
5.6.6	Uttak av bolig og fritidseiendommer fra aksjeselskap	116
a)	Problemstilling	116
b)	Storhaugen Invest-dommen	116
c)	Elysee-dommen	118

KAPITTEL 6 FRADRAGSREGLENE – KOSTNADER TIL INNTEKTS		
	ERVERVELSE	120
6.1	Hovedreglene	120
6.2	Oppofrelseskravet	121
6.2.1	Formuesreduksjon – ikke bytte av verdier	121
6.2.2	Statoil Angola II-dommen	121
6.2.3	Bjørvika-dommen	122
6.2.4	Endelig kostnad	123
6.2.5	Vedlikehold og påkostning	123
6.3	Tilknytningskravet	125
6.3.1	Innledning	125
6.3.2	Lærer-dommene	125
	a) Nødvendige utgifter?	125
	b) Direkte betydning for yrkesutøvelsen	126
6.3.3	Blandet formål – hovedformåls læren	127
6.3.4	Må kostnaden være <i>egnet</i> til å gi inntekter?	128
6.3.5	Tap på grunn av svindel	129
6.3.6	Kostnad til inntekts <i>serv</i> eller til erverv av inntekts <i>kilde</i> ?	130
6.3.7	Kostnader til sponing og allmenntilguttige formål	132
	a) Utgangspunkt	132
	b) Bygg til delvis eget bruk	132
	c) Kostnader til profilering (sponing)	133
	d) Kostnader til sentral infrastruktur	134
	e) Kostnader til lokal sponing («grendautvikling»)	135
6.3.8	Skillet mellom selskapets og aksjonærens inntekts <i>serv</i> (integrasjonsproblemstillingen)	135
6.4	Frdrag for kostnader til inntekts ervervelse for lønnsuttakere	136
6.5	Lovbestemte unntak fra frdragsrett	137
6.6	Frdrag for kostnader som er betalt kontant	137
6.7	Kostnader til erverv av skattefrie inntekter	138
6.8	Frdrag for skatterådgivning og skatteprosesskostnader	138
6.9	Private kostnader	139
6.10	Frdrag i skatt – BSU	140
6.11	Frdrag i skatt – Skatte-FUNN	140
6.12	Skatteinsentivordning for langsiktige investeringer i oppstartsselskaper	141
KAPITTEL 7 TIDSPUNKT FOR BESKATNING (TIDFESTING)		142
7.1	Innledning	142
7.2	Inntektsåret	142
7.3	Realisasjonsprinsippet	142
7.4	Tidspunktet for frdragsføring av kostnader etter realisasjonsprinsippet	144
7.5	Arbeidsinntekter mv	146
KAPITTEL 8 NÆRMERE OM INNTEKTER OG KOSTNADER I NÆRING		149
8.1	Driftsinntekter og kundefordringer	149
8.1.1	Driftsinntekter	149
8.1.2	Kundefordringer	151
	a) Innledning	151
	b) Sjablongregel for kundefordringer	151
	c) Toprosentregelen	153
	d) Når er et tap faktisk inntrådt?	153

8.2	Garanti- og serviceavsetninger	154
8.3	Vare- og produksjonskostnader, varebeholdning	155
8.3.1	Innledning	155
8.3.2	Handelsbedrifter	156
	a) Verdsetting av varelager	156
	b) Sammenligning med regnskapslovens varelagerregler for handelsbedrifter	156
	c) Lønner det seg å kaste ukurante varer?	157
8.3.3	Tilvirkningsbedrifter	159
	a) Direkte tilvirkningskost	159
	b) Sammenligning: Regnskapsmessig varelagervurdering for tilvirkningsbedrifter – direkte og indirekte tilvirkningskost	160
	c) Anlegg under utførelse	161
8.3.4	Kostpris på varer som ikke kan individualiseres	161
8.4	Andre driftskostnader	163
8.4.1	Innledning	163
8.4.2	Representasjonskostnader og enkle bevertningskostnader	163
	a) Representasjon: Kommersiell gjestfrihet	163
	b) Enkle bevertningskostnader	164
8.4.3	Sosiale kostnader	164
8.4.4	Reklamekostnader	168
8.4.5	Kontingenter	169
	a) Hovedregel	169
	b) Arbeidsgiverforening	169
	c) Yrkes- og næringsorganisasjoner	170
	d) Serviceorganisasjoner	170
	e) Fagforeningskontingent	170
8.4.6	Vedlikehold, påkostninger og nyanskaffelser	170
	a) Innledning	170
	b) Vedlikeholdskostnader	171
	c) Påkostninger	171
	d) Nyanskaffelser	172
8.4.7	Bilkostnader	173
8.5	Valutagevinst og -tap	174
8.5.1	Innledning	175
8.5.2	Realiserte gevinster/tap på utenlandsk valuta	175
8.5.3	Urealiserte valutagevinster og -tap	176
8.5.4	Kortsiktige poster	177
8.5.5	Langsiktige poster	177
8.6	Finansielle opsjoner	182
8.6.1	Definisjon	182
8.6.2	Omfordeling av risiko	182
8.6.3	Gevinst og tap på kjøpsopsjoner	183
	a) Opsjonen bortfaller	183
	b) Opsjonen selges	183
	c) Opsjonen innløses uten overlevering av objektet	184
	d) Opsjonen innløses, og objektet overleveres	184
8.6.4	Salgsopsjoner	185
8.6.5	Konvertible obligasjoner	185
8.7	Gjeldsrenter og renter på kredittkjøp	187
8.7.1	Generelt om gjeldsrenter	187

8.7.2	Rentebegrensningsreglene	187
8.7.3	Renter på kredittkjøp	189
8.8	Leasing	189
8.9	Pensjoner	190
8.9.1	Pensjonsordninger	190
8.9.2	Skattefradrag for pensjonspremier og innskudd	190
KAPITTEL 9 AVSKRIVNINGER OG GEVINST/TAP PÅ DRIFTSMIDLER		192
9.1	Innledning	192
9.1.1	Innledning	192
9.1.2	Varig bruk i inntektsskapende aktivitet	192
9.1.3	Investering og kostnad	193
9.1.4	Direkte fradragføring	194
9.1.5	Fradragføring ved realisasjon	195
9.1.6	Fordeling over brukstiden	195
9.1.7	Særregler	195
9.2	Avskrivbare eiendeler	196
9.2.1	Generelle vilkår for avskrivningsrett	196
	a) Lovens hovedregler	196
	b) Verdiforringelse ved bruk	196
	aa) Hovedregel	196
	bb) Fysisk slitasje – «slit»	196
	cc) Teknologisk foreldelse – «elde»	196
	dd) Rettslige tidsbegrensninger	196
	ee) Ikke-avskrivbare eiendeler	197
	ff) Verdien av direkte kostnadsføring av driftsmidler	197
	c) Varige eiendeler i virksomhet	197
	aa) Treårsregelen	197
	bb) Treårsregelen for datamaskiner og annet IT-utstyr	197
	d) Betydelige driftsmidler i virksomhet	198
9.2.2	Grupper av eiendeler som kan avskrives	199
	a) Hovedgruppene	199
	b) Faste eiendommer	199
	aa) Hovedreglene	199
	bb) Arbeider- og funksjonærboliger	199
	cc) Hoteller og pensjonater	200
	dd) Faktisk bruk eller bygningsmessig konstruksjon?	200
	ee) Kombinerte bygg	200
	ff) Seksjonerte bygg	201
	gg) Tekniske installasjoner i bygg	201
	hh) Grunnarealer	201
	c) Løse eiendeler («løsøre»)	202
	d) Immaterielle driftsmidler	202
	aa) Forretningsverdi	202
	bb) Forsknings- og utviklingskostnader	203
	cc) Patentrettigheter	203
	dd) Lisenser, navnerettigheter mv	203
9.3	Avskrivningssystemer	204
9.3.1	Lineære avskrivninger	204
9.3.2	Degrressive avskrivninger (saldoavskrivninger)	204
9.3.3	Progressive avskrivninger	207

9.4	Saldoavskrivning	208
9.4.1	Oversikt	208
9.4.2	Saldogrupper og avskrivningshastighet	208
	a) Innledning	208
	b) Gruppeinndeling	208
	c) Saldogrupper med samlesaldo	209
	aa) Felles for disse saldogruppene	209
	bb) Saldogruppe a: kontormaskiner, datautstyr mv	209
	cc) Saldogruppe b: ervervet goodwill	210
	dd) Saldogruppe c: transportmidler	211
	ee) Saldogruppe d: personbiler, traktorer, maskiner og driftsløsøre	211
	ff) Saldogruppe j: faste tekniske installasjoner i bygninger	212
	d) Driftsmidler på egen saldo (separat saldo)	212
	aa) Felles for disse saldogruppene	212
	bb) Saldogruppe e: skip, fartøyer og rigger	212
	cc) Saldogruppe f: fly og helikopter	212
	dd) Saldogruppe g: anlegg for kraftverk mv	212
	ee) Saldogruppe h: bygg og anlegg	213
	ff) Saldogruppe i: forretningseiendommer	213
	e) Avskrivningsperiodens begynnelse	214
	f) Bortskrivning av restsaldo	214
9.4.3	Avskrivningsgrunnlaget og totalt avskrivbart beløp	214
	a) Hovedregelen	214
	b) Det totale avskrivbare beløp	214
	c) Avskrivningsgrunnlaget	215
9.5	Inntektsføring av gevinst og fradragføring av tap	216
9.5.1	Oversikt	216
9.5.2	Eiendeler på samlesaldo	216
	a) Hovedregel	216
	b) Inntektsføring av salgssum	217
	c) Nedskrivning på saldo	217
	d) Negativ saldo	218
	e) Tom positiv saldo	218
	f) Særlig om egenutviklet goodwill	219
9.5.3	Driftsmidlene på enkeltsaldo	219
	a) Saldoer med individualisering	219
	b) Gevinst- og tapskonto	219
	c) Inntektsføring av gevinster	219
	d) Kostnadsføring av tap	220
9.5.4	Gevinst og tap på driftsmidler som ikke omfattes av saldosystemet ..	221
9.5.5	Ufrivillig realisasjon	221
KAPITTEL 10 REGNSKAP OG SKATT		223
10.1	Hovedregel: Bokføringen eller årsregnskapet som utgangspunkt for beskatningen	223
10.2	Permanente forskjeller	224
10.3	Midlertidige forskjeller	225
10.4	Kort om skattekreditt	227
10.5	Talleksempel på beregning av skattepliktig inntekt med utgangspunkt i årsregnskap	227

KAPITTEL 11 PERSONINNTÉKT I NÆRINGSVIRKSOMHET.

	FORETAKSMODELLEN	231
11.1	Innledning	231
11.2	Omfang av foretaksmodellen	232
11.3	Beregning av personinntekt	233
	11.3.1 Generelt om beregning av personinntekt	233
	11.3.2 Skjermingsfradrag	236
	11.3.3 Skjermingsrenten	237
	11.3.4 Første eksempel – foretakets gjeld er lavere enn skjermingsgrunnlaget før gjeldsfradrag	238
	11.3.5 Andre eksempel – foretakets gjeld er høyere enn skjermingsgrunnlaget før gjeldsfradrag	240

KAPITTEL 12 BEREGNING AV ALMINNELIG INNTÉKT OG

	PERSONINNTÉKT – SKATTEBEREGNING	241
12.1	Næringsinntekt	241
12.2	Underskudd i alminnelig inntekt og personinntekt	242
12.3	Underskuddsfremføring	243
12.4	Tilbakeføring av underskudd	243
12.5	Beregning av næringsinntekt, personinntekt og skatt. Gjennomgang av en case	245
12.6	Løsningsforslag	248

KAPITTEL 13 SELSKAPSRETTLIG INNFØRING

13.1	Innledning	253
13.2	Ansaret for selskapets gjeld	254
	13.2.1 Problemstilling	254
	13.2.2 Selskap med ubegrenset deltakeransvar: Solidaransvar (ANS)	254
	13.2.3 Selskap med ubegrenset deltakeransvar: Delt ansvar (DA)	255
	13.2.4 Selskap med begrenset deltakeransvar: Aksjeselskap (AS) og allmennaksjeselskap (ASA)	255
	13.2.5 Blandet ansvar: Kommandittselskap (KS)	256
	13.2.6 Blandet ansvar: Indre selskap (IS)	257
13.3	Indirekte og direkte ansvar	259
13.4	Ansvarsformens betydning i skatteretten	259
13.5	Utbytteutdeling, innbetalt kapital og kapitalendringer i aksjeselskap	261
	13.5.1 Utdeling av utbytte («lovlig utbytte»)	261
	a) Ordinært utbytte	261
	b) Tilleggsutbytte	263
	c) Ekstraordinært utbytte	263
	13.5.2 Innbetalt kapital	263
	13.5.3 Kapitalforhøyelse (emisjon)	264
	13.5.4 Kapitalnedsetting	266
13.6	Skatteplanlegging ved valg av foretaksform	268
	13.6.1 Innledning	268
	13.6.2 Ansvarsforhold	269
	13.6.3 Formelle regler	269
	a) Lovgivningen om de ulike selskapstypene	269
	b) Regnskaps- og revisjonsregler	270
	c) Regler om stiftelse og oppløsning	271

	d) Regler om utdelinger fra selskapet	271
	e) Oppsummering formelle regler	272
13.6.4	Beskatningsregler	272
	a) Innledning	272
	b) Selskaper med begrenset deltakeransvar (AS, ASA)	272
	c) Deltakerbeskattede selskaper (KS, ANS, DA og IS)	273
	d) Enkeltpersonforetak	274
	e) Oppsummering av beskatningsregler	274
13.6.5	Regler om omorganisering, salg og avvikling	275
13.6.6	Oppsummering	276
KAPITTEL 14 SKATTELEGGING AV SELSKAPERS AKSJEINNTEKTER		
	(AKSJEUTBYTTE OG -GEVINST)	278
14.1	Innledning	278
14.2	Det skatterettslige utbyttebegrepet	279
	14.2.1 Oversikt	279
	14.2.2 Utdeling av opptjent kapital	280
	14.2.3 Skjult (ulovlig) utbytte	280
	14.2.4 Fondsaksjer og utbytteaksjer	280
	14.2.5 Utbytte ved uriktig prising	281
	14.2.6 Gjenkjøpsavtaler (Lefdal-dommen)	281
	14.2.7 Klassifikasjonsspørsmål – utbytte eller en annen ytelse?	283
	a) Innledning	283
	b) Lån fra selskapet til aksjonæren	283
	c) Lån fra personlig aksjonær til selskap – rentebetalinger fra selskapet	284
	14.2.8 Utbytte til personlig aksjonær eller lønn til arbeidstaker?	287
	14.2.9 Renter på lån fra selskapsaksjonær til selskap eller utbytte?	288
14.3	Selskapers aksjeinntekter (fritaksmetoden)	288
	14.3.1 Hovedregel	288
	14.3.2 Bakgrunn for fritaksmetoden	288
	14.3.3 Fritaksmetoden – oversikt	289
	14.3.4 Subjekter som kvalifiserer for fritaksmetoden	291
	14.3.5 Subjekter som <i>ikke</i> kvalifiserer for fritaksmetoden	292
	14.3.6 Objekter som kvalifiserer for fritaksmetoden	293
	14.3.7 Nærmere om unntakene fra fritaksmetoden	294
	a) Unntak fra fritaksmetoden (subjektssiden): Treprosentregelen	294
	b) Unntakene fra fritaksmetoden (objektssiden) vedrørende gevinst, utbytte og tap på «porteføljeinvesteringer» i selskaper hjemmehørende utenfor EØS	295
	c) Unntakene fra fritaksmetoden (objektssiden) for aksjeinntekter fra selskaper hjemmehørende i lavskattelend	297
	d) Unntak fra fritaksmetoden (subjektssiden) for visse utenlandske aksjonærer (kildeskatt)	299
	e) Unntak fra fritaksmetoden vedrørende gevinst og tap på eierandel i selskaper med deltakerfastsetting	303
	f) Andre unntak fra fritaksmetoden	305
14.4	Fradragsrett for kostnader etter fritaksmetoden	305
	14.4.1 Driftskostnader	305
	14.4.2 Ervervs- og realisasjonskostnader	305
	14.4.3 Gjeldsrenter	306

14.5	Konsernbeskatning	306
14.5.1	Innledning	306
14.5.2	Konsernbidrag	307
14.5.3	Beregningen av konsernbidrag	308
14.5.4	Skattekonsern	309
	a) Hovedregelen: Konsernbidrag mellom «norske» selskaper	309
	b) Unntak for endelig tap i EØS-selskaper	309
	c) Fradrag for konsernbidrag basert på skatteavtalenes ikke-diskrimineringsklausul	311
	d) Indirekte eie og kontroll	311
14.6	Kapitalnedsetting	312

**KAPITTEL 15 SKATTLGEGGING AV FYSISKE PERSONERS AKSJEINNTEKTER
(AKSJEUTBYTTE OG -GEVINST)**

		314
15.1	Innledning	314
15.2	Aksjonærmodellen	315
15.2.1	Bakgrunnen for aksjonærmodellen med skjerming	315
15.2.2	Oppjustering av aksjeinntekter	315
15.2.3	Anvendelsesområdet for aksjonærmodellen	316
15.2.4	Beregning av skjermingsfradrag	317
	a) Skjerming for personlig skattepliktige	317
	b) Skjermingsgrunnlag	318
	c) Ubenyttet skjermingsfradrag	319
	d) Utbytte til utenlandsk aksjonær	320
15.2.5	Beregning av skatt på utbytte og selskapsoverskudd	321
15.2.6	Gevinstberegning ved salg av aksjer	322
15.2.7	Fastsettelse av skjermingsrenten	326
15.3	Skattlegging av renter på lån til aksjeselskap	326
15.4	Skjermingsgrunnlaget for aksjer ervervet ved arv eller gave	326
15.5	Tegningsrettigheter og tildelingsbevis	327
15.6	FIFU-prinsippet ved aksjesalg	327
15.7	Likvidasjon	327
15.8	Aksjesparekonto	330

**KAPITTEL 16 SKATTLGEGGING AV DELTAKERE I ANSVARLIGE
SELSKAPER, KOMMANDITTSSELSKAPER OG LIGNENDE**

		331
16.1	Deltakerne er skattesubjekt	331
16.2	Nettobeskatning av deltakere	332
16.2.1	Skattleggingen av overskuddet som alminnelig inntekt	332
16.2.2	Personinntekt fra deltakerbeskattet selskap	336
16.2.3	Ektefeller som selskapsdeltakere	336
16.3	Deltakermodellen	337
16.3.1	Utdeling fra deltakerbeskattet selskap	337
	a) Oversikt	337
	b) Effektiv beskatning av utdelingen fra deltakerbeskattet selskap	338
	c) Tilbakebetaling av tidligere innbetalt kapital	338
	d) Fradrag for skatt av overskudd	338
16.3.2	Skjerming	339
	a) Innledning	339
	b) Skjermingsgrunnlag	339

	aa) Oversikt	339
	bb) Netto kostpris	340
	cc) Innskudd i selskapet	340
	dd) Ubenyttet skjerming fra tidligere år	341
	ee) Ikke utdelt skatteforpliktelse	342
	ff) Underskudd	342
	c) Skjermingsrenten	343
	d) Eksempel på beregning av inntektstillegg og ekstraskatt	343
	16.3.3 Utdelinger til selskapsdeltakere	344
16.4	Kjøp og salg av andeler i deltakerbeskattede selskaper	346
	16.4.1 Hovedreglene	346
	16.4.2 Gevinst-/tapsberegning	347
16.5	Lån til selskap med deltakerfastsetting fra deltaker	349
16.6	Lån til deltaker fra selskap med deltakerfastsetting	350
16.7	Transaksjoner mellom deltaker og selskap	350
16.8	Samlet fremstilling av eksemplet Blodbøk og Bjørk ANS	351
16.9	Begrensningsregler for kommandittister og stille deltakere	355

KAPITTEL 17 OMORGANISERING OG OMDANNING AV

	NÆRINGSVIRKSOMHET	356
17.1	Problemstilling	356
17.2	Endring av foretaksform	357
	17.2.1 Omdanning til aksjeselskap (allmennaksjeselskap) eller til deltakerbeskattet selskap	357
	17.2.2 Nærmere om vilkårene for skattefri omdanning	359
	17.2.3 Nærmere om overføring av eiendeler og forpliktelser	361
	17.2.4 Maksimal aksjekapital	362
17.3	Konserninterne overføringer	368
17.4	Fusjon	369
	17.4.1 Innledning	369
	17.4.2 Fusjonstyper etter aksjeloven	370
	a) Oversikt	370
	b) Opptaksfusjon	371
	c) Fusjon ved nystiftelse	372
	d) Konsernfusjon (trekantfusjon)	372
	e) Mor-datter-fusjon	373
	f) Søsterselskapsfusjon	373
	17.4.3 Regnskapsmessig behandling av fusjon	373
	17.4.4 Hovedvilkår for skattefritak ved fusjon – skattemessig kontinuitet	374
	17.4.5 Omfordeling av aksjenes inngangsverdi mv	375
	17.4.6 Særlig om kapitalutvidelsen i det overtakende selskapet	376
	17.4.7 Nærmere om konsernfusjon (trekantfusjon)	377
17.5	Fisjon	384
	17.5.1 Innledning	384
	17.5.2 Fisjonstyper etter aksjeloven	385
	a) Oversikt	385
	b) Enkelte sentrale begreper	386
	c) Nystiftelsesfisjon som er likedelingsfisjon	387
	d) Nystiftelsesfisjon som er skjevdelingsfisjon	387
	e) Oppløsningsfisjon	388
	f) Konsernfisjon (trekantfisjon)	388

17.5.3	Fisjons-fusjon	389
	a) Horizontal fisjons-fusjon	389
	b) Vertikal fisjons-fusjon	390
17.5.4	Hovedvilkårene for skattefritak ved fusjon – skattemessig kontinuitet	390
17.5.5	Omfordeling av aksjenes inngangsverdi mv	394
17.5.6	Særlig om kapitalutvidelsen i overtakende selskap	395
17.5.7	Nærmere om konsernfisjon (trekantfisjon)	395
17.5.8	Gjennomføring av fusjon med regnskapsmessig kontinuitet	397
17.5.9	Gjennomføring etter transaksjonsprinsippet	398
KAPITTEL 18 FORMUESSKATT		400
18.1	Innledning	400
18.2	Skatteobjektene	400
	18.2.1 Innledning	400
	18.2.2 Unntak: Rettighet som er avhengig av at en betingelse inntreffer	401
	18.2.3 Unntak: Tidsbegrenset bruksrett	401
	18.2.4 Unntak: Tidsbegrenset rett til periodisk ytelse	402
	18.2.5 Unntak: Krav på lønn, rentetermin eller utbytte av aksje, andel i verdipapirfond og annet verdipapir, så lenge kravet ikke er forfalt til betaling	402
	18.2.6 Unntak: Rett til åndsverk eller patent, så lenge retten ikke er gått ut av opphavsmannens eller oppfinnerens eie	403
	18.2.7 Unntak: Forretningsverdi	403
	18.2.8 Unntak: Teknisk, merkantil eller annen kunnskap	403
	18.2.9 Andre unntak	403
18.3	Fradragspostene	403
	18.3.1 Innledning	403
	18.3.2 Unntak: Forpliktelse som er avhengig av at en betingelse inntreffer	404
	18.3.3 Unntak: Tidsbegrenset bruksrett som hviler på den skattepliktiges formue	404
	18.3.4 Unntak: Kapitalverdien av føderåd påheftet fast eiendom og verdien av tidsbegrenset plikt til periodisk ytelse	404
	18.3.5 Unntak: Rentetermin eller utbytte av verdipapir så lenge betalingsforpliktelsen ikke er forfalt	404
	18.3.6 Unntak: Forskuddsskatt, forhåndsskatt og terminskatt som ikke er forfalt, samt restskatt og resterende skatt som ikke er fastsatt ved utløpet av inntektsåret	405
	18.3.7 Unntak: Skatt, trygdeavgift eller tilleggsskatt og renter som fastsettes ved endring av fastsatt skatt etter utløpet av inntektsåret	405
18.4	Verdsettelsesreglene	406
	18.4.1 Innledning	406
	18.4.2 Primærbolig	406
	18.4.3 Sekundærbolig	407
	18.4.4 Fritidsbolig	408
	18.4.5 Ubebygde tomter	408
	18.4.6 Festetomter	408
	18.4.7 Næringseiendom	409
	a) Innledning	409
	b) Utleid eiendom	409
	c) Ikke-utleid eiendom	410
	d) Fellesregler	411

18.4.8	Fysiske driftsmidler	411
18.4.9	Varebeholdninger	412
18.4.10	Fordringer	412
18.4.11	Konter og andre likvide midler	412
18.4.12	Livsforsikringspoliser mv	413
18.4.13	Innbo og løsøre, biler, båter og campingvogner	413
18.4.14	Aksjer og andeler i selskaper	413
	a) Børsnoterte aksjer	413
	b) Ikke børsnoterte aksjer	413
	c) Ikke-børsnoterte utenlandske aksjer	415
	d) Andeler i deltakerbeskattede selskaper	415
18.5	Gjeldsfradrag for formue med verdsettelsesrabatt	416
KAPITTEL 19 GJENNOMSKJÆRING OG ANDRE TYPER TILSIDESETTELSE		419
19.1	Innledning: Tilsidesettelse på grunn av <i>uriktig</i> rettsanvendelse eller <i>uriktig</i> faktum	419
19.1.1	Utgangspunkt	419
19.1.2	Den skattepliktiges valg skal legges til grunn	419
19.1.3	Tilsidesettelse på grunn av <i>uriktig</i> eller <i>ufullstendig</i> faktum	420
19.1.4	Endret tilordning av inntekt	420
19.1.5	Proforma	420
19.1.6	Riktig tolkning og anvendelse av skattereglene	420
19.2	Tilsidesettelse på tross av (i utgangspunktet) <i>riktig</i> rettsanvendelse på <i>riktig</i> faktum – gjennomskjæring	421
19.2.1	Utgangspunkt	421
19.2.2	Hovedgrupper av regler om gjennomskjæring	421
19.2.3	Den generelle gjennomskjæringsregelen	422
	a) Historisk bakgrunn: Høyesteretts formulering av den ulovfestede gjennomskjæringsregelen	422
	b) Den lovfestede, generelle gjennomskjæringsregelen i sktl § 13-2	422
	aa) Hjemmel for gjennomskjæring	422
	bb) «Omgåelse» – hovedformål å spare skatt	423
	cc) Totalvurderingen – i strid med skattereglernes formål mv?	423
	c) Eksempel – tap på salg av aksjer	426
19.2.4	Noen utvalgte dommer fra før lovfesting av gjennomskjæringsregelen (Høyesterett etter 2002)	427
	a) Innledning	427
	b) Hydro Canada-dommen	427
	c) Telenor-dommen	429
	d) Dyvi-dommen	431
	e) IKEA-dommen	433
19.3	En spesiell gjennomskjæringsregel – sktl § 13-3	434
KAPITTEL 20 ARBEIDSGIVERAVGIFT OG FINANSKATT		436
20.1	Innledning	436
20.2	Skattesubjekt for arbeidsgiveravgiften	436
20.3	Satser og områder for arbeidsgiveravgiften	437
20.3.1	Satsstrukturen	437
20.3.2	Underenheter	438
20.3.3	Flytting av virksomhet	438
20.3.4	Ambulerende virksomheter	438

20.3.5	Bagatellmessig støtte («fribeløp») i avgiftssone la	441
20.3.6	Særlige regler for næringer som faller utenfor EØS-avtalen	441
20.3.7	Sektorunntatte aktiviteter	442
20.3.8	Blandet virksomhet	444
20.3.9	Foretak i økonomiske vanskeligheter	444
20.3.10	Særlige regler for frivillige organisasjoner	445
20.3.11	Særlige regler for private arbeidsgivere	445
20.4	Finansskatt på lønn	446
20.5	Innrapportering og innbetaling	447
20.5.1	Hovedregler	447
20.5.2	Særlige regler for frivillige organisasjoner og private arbeidsgivere	448
20.6	Tidfesting av avgiften	448
20.7	Arbeidsgiveravgiftsgrunlaget	448
20.7.1	Lønn og lønnsliknende ytelser	448
20.7.2	Naturalytelser	449
a)	Innledning	449
b)	Fri kost og losji	450
c)	Fri bil	450
d)	Rimelig lån	451
e)	Fri elektronisk kommunikasjon	451
f)	Fri eller subsidiert bolig med eventuelle tilleggsytelser	451
g)	Naturalytelser fritatt for arbeidsgiveravgift	451
20.7.3	Utgiftsgodtgjørelser	453
a)	Innledning	453
b)	Utgiftsrefusjon	453
c)	Bilgodtgjørelse	454
d)	Diettgodtgjørelse	455
e)	Overnattingsgodtgjørelse	456
f)	Skattefrie utgiftsrefusjoner og naturalgodtgjørelser etter sktl § 5-15 første ledd	456
g)	Andre utgiftsgodtgjørelser	456
h)	Forskudd på utgiftsgodtgjørelser	456
20.7.4	Tilskudd til kollektive livrente- og pensjonsordninger	456
20.7.5	Fradrag for refundert sykelønn mv	457
20.8	Eksempel på beregning av arbeidsgiveravgift	457
KAPITTEL 21 INTERNASJONAL SKATTERETT		459
21.1	Innledning	459
21.1.1	Avvergelse av dobbeltbeskatning	459
21.1.2	Hindre diskriminering	461
21.1.3	Hindre skatteflukt	461
21.2	Bosted og kilde	462
21.2.1	Betydningen av skattemessig bosted	462
21.2.2	Fysiske personer	462
a)	Hvem er bosatt i Norge (innflytting)?	462
b)	Opphør av bosted (utflytting)	463
aa)	Fast opphold i utlandet	463
bb)	Ikke disponere bolig i Norge	463
cc)	Skattepliktige med ti års botid i Norge – karantene	464
21.2.3	Juridiske personer (selskaper)	464
21.2.4	Skattemessig kilde	465

21.3	Dobbeltbeskatningssituasjoner	465
21.3.1	Juridisk og økonomisk dobbeltbeskatning	465
21.3.2	Dobbelt bosted	465
	a) Fysiske personer	465
	b) Juridiske personer	466
21.3.3	Bostedsstat og kildestat skattlegger samme inntekt	467
21.3.4	Andre typer dobbeltbeskatning	468
21.4	Metodene for å avverge dobbeltbeskatning	468
21.4.1	Beskatningsavkall	468
21.4.2	Unntaksmetoden	468
21.4.3	Kreditmetoden	469
21.4.4	Internrettslig kredit og fradrag for utenlandske skatter	470
21.5	Næringsinntekter	471
21.5.1	Grenseoverskridende virksomhet skattlegges i bostedsstat og kildestat	471
21.5.2	Fast driftssted etter hovedregelen – DBA Norden artikkel 5(1)	471
	a) Innledning	471
	b) Forretningsinnretning	472
	c) «Fast» – stedskravet	472
	d) Disposisjonskravet	473
	e) «Fast» – tidskravet	474
	aa) Hovedregelen – ubestemt tid eller seks måneders varighet	474
	bb) Sesongunntaket	475
	cc) Unntaket for «one-shot projects»	475
	f) Virksomhetskravet	476
	aa) Begrepet «virksomhet»	476
	bb) Kjernevirksomhet eller hjelpevirksomhet/forberedende virksomhet?	476
	g) Tilknytningskravet	477
21.5.3	Fast driftssted etter byggeregelen – DBA Norden artikkel 5(3) og (4)	478
	a) Oversikt	478
	b) Virksomhetskravet	478
	c) Tidskravet	479
21.5.4	Agenter som fast driftssted – OECD 2014 og 2017	480
	a) Bakgrunn	480
	b) Fullmaktsvilkåret	480
	c) Virksomhetsvilkåret	480
	d) Uavhengige agenter	481
	e) Skatteplikt for agenten og hovedmannen	481
21.5.5	Allokering av inntekt til fast driftssted	481
21.5.6	Multinasjonale konserner	483
	a) Skatteplikt i hjemstaten – konserninterne transaksjoner	483
	b) Armlengdeprinsippet i intern rett og skatteavtalene	483
	c) Armlengdeintervall	484
	d) Sammenlignbarhet i internprising	485
	e) CUP-metoden	487
	f) Kost pluss-metoden	488
	g) Videresalgpris minus-metoden	488
	h) Andre metoder – profit split og TNM-metoden	489
21.5.7	Tynn kapitalisering	489
21.5.8	Tykk kapitalisering	490

21.5.9	Andre typer virksomhet	490
	a) Internasjonal skipsfart og luftfart	490
	b) Virksomhet på kontinentalsokkelen	492
	c) Selvstendige personlige tjenester (frie yrker)	492
	d) Inntekt av fast eiendom (jordbruk og skogbruk)	493
21.6	Lønnsinntekter	493
21.6.1	Hovedreglene – internrettslig og skatteavtalerettslig	493
21.6.2	«Montørregelen»	494
	a) Bakgrunn	494
	b) 183-dagers-vilkåret	494
	c) Arbeidsgivervilkåret	494
	d) Fast driftssted-vilkåret	495
	e) Arbeidsutleieunntaket	495
	f) Grensen mot underentreprise	495
21.6.3	Lønnsarbeid på kontinentalsokkelen	496
21.6.4	Intern rett: Ettårsregelen	496
21.7	Styregodtgjørelse	496
21.8	Kapitalinntekter	497
21.8.1	Innledning	497
21.8.2	Utbytte på aksjer	497
21.8.3	Renter	498
21.8.4	Royalty	499
21.8.5	Dobbeltbeskatning av renter og royalty?	500
21.8.6	Gevinster	501
21.9	Forbud mot diskriminering	502
21.9.1	Diskrimineringsforbudet i skatteavtalene	502
	a) Innledning	502
	b) Diskriminering på grunnlag av statsborgerskap	502
	c) Diskriminering på grunnlag av fast driftssted	502
	d) Diskriminering på grunnlag av utenlandsk mottaker av betalingsstrømmer	503
	e) Diskriminering på grunnlag av utenlandsk konserntilknytning	503
21.9.2	Restriksjonsforbudet i EØS-avtalen	503
	a) Innledning	503
	b) ESA og EFTA-domstolen	504
	c) Forbudet mot diskriminering i EØS-avtalen	504
	d) Nasjonalitetsvilkåret i skatteloven § 10-4 og EØS-avtalen	504
21.10	NOKUS-beskatning	506
21.10.1	Nokus-reglernes formål	506
21.10.2	NOKUS-beskatning skjer på aksjonærnivå	506
21.10.3	Norsk kontroll	507
	a) Mer enn 60 prosent og mindre enn 40 prosent eierskap (kontroll)	507
	b) Mellom 40 og 60 prosent eierskap (kontroll)	507
	c) Eie eller kontrollere	508
21.10.4	Lavskatteland	509
	a) Hovedregel	509
	b) Cermaq-dommen	509
	c) Aban-dommen	510
	d) Singapore-dommen	511
21.10.5	Skatteavtaleunntaket	511

21.10.6 NOKUS-reglene og EØS-avtalen	512
21.10.7 Gjennomføringen av NOKUS-beskatning	513
21.11 Avslutning	514
LITTERATUR	515
DOMSREGISTER	517
Høyesterettsdommer	517
Lagmannsrettsdommer	520
Avgjørelser fra EF-domstolen og EFTA-domstolen	520
STIKKORD	521